

27 Μαΐου 2016

Άγιος Αλέξανδρος ο Δερβίσης και ο ξεπεσμένος (1ο μέρος)

Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία

Στέλιος Κούκος

Κάθε χρόνο τέτοιες μέρες δύο πρόσωπα μπλέκονται

πολύ όμορφα μέσα μου σαν να είναι ένα. Πρόκειται για τον «Ξεπεσμένο δερβίση», τον ήρωα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, και τον «ξεπεσμένο» χριστιανό

Θεσσαλονικιό νεομάρτυρα Αλέξανδρο τον Δερβίση, που γιορτάζει στις 26 Μαΐου.

Αγλάισμα της Θεσσαλονίκης ο τελευταίος, ωραίος την όψη και την ψυχή, φυγαδεύτηκε από τους γονείς του «ίνα μη πέση εις πειρασμόν, κατά την τυραννικήν συνήθειαν, την οποίαν είχαν εις την πόλιν ταύτην οι Αγαρηνοί», όπως γράφει το συναξάρι του. Για να τον προστατεύσουν λοιπόν οι γονείς του, που έμεναν στις παρυφές της Άνω Πόλης και κοντά στον ναό της Λαοδηγήτριας, πιο λαϊκά Λαγουδιανή, τον έστειλαν στη Σμύρνη. Αλλά «έφυγεν όφιν και έπεσεν εις δράκοντα». Δηλαδή «εξώμοσε την πάτριον θρησκείαν». Ο Αλέξανδρος, εξωμότης πλέον, από τη Σμύρνη έφυγε και περιερχόταν «πόλεις και χώρας με το σχήμα των δερβίσηδων»...

Και εδώ αναδύεται η μορφή του «Ξεπεσμένου δερβίση» όπως τον περιγράφει ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης: «Υψηλή μορφή, με λευκόν σαρίκι, με μαύρην χλαίναν και χιτώνα χρωματιστόν». Κάπως έτσι φαντάζομαι τον ωραίο Αλέξανδρο τον Θεσσαλονικιό, «ξεπεσμένο» έλληνα χριστιανό ορθόδοξο να γυρνά σε όλη την Ανατολή, φτάνοντας μάλιστα -όπως αναφέρει ο βίος του- μέχρι τη Μέκκα. Αλλά ας μείνουμε για λίγο στον παπαδιαμαντικό εν Αθήναις Δερβίση: «Ήτον Δερβίσης; Ήτον βεκτασής, χόντζας, ιμάμης; Ήτον ουλεμάς, διαβασμένος; Υψηλός, μελαμψός, συμπαθής, γλυκός, άγριος. Με το σαρίκι του, με τον τσουμπέν του, με τον δουλαμάν του. Ήτο εις εύνοιαν, εις δυσμένειαν; Είχεν ακμάσει, είχεν εκπέσει, είχεν εξορισθή; Μπου ντουνια τσαρκ φιλέκ. Αυτός ο κόσμος είναι σφαίρα και γυρίζει».

Παρ' όλα αυτά ο δικός μας ο δερβίσης, ο Αλέξανδρος, πλάνης κι αυτός και ανέστιος, από όπου και αν περνούσε εμφανιζόταν ως προστάτης των υπόδουλων χριστιανών ελέγχοντας τους Αγαρηνούς «λέγων ότι κατατυραννούσι τον πτωχόν δούλον», πράγμα που τους εξόργιζε. Μάλιστα τουρκοκρητικοί στο Ραχήτι της Αιγύπτου είπαν πως αυτός δεν είναι Τούρκος αλλά Χριστιανός και αποφάσισαν να τον σκοτώσουν. Και έτσι ο εκ Θεσσαλονίκης δερβίσης έφυγε από το μέρος αυτό.

Εν τω μεταξύ ο εν Αθήναις Δερβίσης σύχναζε στο καφενείο που βρισκόταν αντίκρυ του Θησείου. «Ο Δερβίσης εκάθητο εκεί κ' έπινε μαστίχαν, όποιος τον εκερνούσε. Με το σαρίκι του, με τα κατσαρά ψαρά γένεια του, με το τσιμπούκι του. Άνω των 50 ετών ηλικίας. Εκεί διενυκτέρευεν από ημερών. Άστεγος, ανέστιος, φερέοικος». Εκεί σύχναζαν όμως και άνθρωποι που: «ήρχοντο από τους τζόγους, από τα θέατρα θαμώνες. Ήρχοντο από το λαχανοπάζαρον. Έπιναν ρούμι και φασκόμηλον. Ο Δερβίσης έπαιζε κάποτε το νάι...».

Και όπως αναφέρει για αυτούς ο Σκιαθίτης: «Αγαπούσαν τα τραγούδια, τα όργανα.

Ο Δερβίσης δεν έπινε κρασί, έπινε μαστίχαν. Δερβισάδες ήσαν κι αυτοί. Του είπαν να τραγουδήση. Ετραγούδησε. Του είπαν να παίξη το νάι. Έπαιξε. Δεν τους ήρεσε. Ω, αυτός δεν ήτον αμανές. Δεν ήτον, όπως τον ήξευραν αυτοί». Ο μουσικολογιώτατος όμως Παπαδιαμάντης είχε άλλη άποψη: «Αλλ' ο Δερβίσης τους έλεγε τον καθ' αυτόν αμανέ».

Σειρά 6 κειμένων του Στέλιου Κούκου που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα "Μακεδονία της Κυριακής" και τη στήλη του «Στα λόγια» από τις 31 Μαΐου μέχρι 5 Ιουλίου.

<http://bitly.com/1TIs5ur>